

Fastholdelseskaravanen

Perspektivering af Fastholdelseskaravanen
indsats i perioden 2008 – 2012

Analytisk vurdering af behov for en fortsat fremadrettet indsats

LG Insight for Ministeriet for Børn og Undervisning

Juli 2012

[Indholdsfortegnelse]

Baggrund og formål	2
Resumé	5
Strategiske fokusområder for fastholdelsesindsatsen	6
Faglige indsatsområder for fastholdelsesindsatsen	15

Indledning

Unge med etnisk minoritetsbaggrund gennemfører i mindre grad end andre unge en erhvervsuddannelse. Frafaldet for unge nydanskere på erhvervsuddannelserne er således større på både grundforløb og hovedforløb.

Fremskrivninger viser, at andelen af unge i befolkningen med etnisk minoritetsbaggrund vil stige de kommende år. Da de uddannelsesmæssige krav til arbejdsstyrken samtidig øges, vil det derfor også i årene fremover være et vigtigt indsatsområde at sikre, at flere unge med etnisk minoritetsbaggrund motiveres til og gennemfører en erhvervsuddannelse. Ikke mindst hvis regeringens målsætning om, at 95 pct. af en ungdomsårgang skal gennemføre en ungdomsuddannelse skal nås.

Ministeriet for Børn og Undervisning har bedt LG Insight om at perspektivere Fastholdelseskaravanens indsatser i forhold til de kommende års udfordringer med at fastholde flere unge i uddannelse. LG Insights opgave er at pege på hvilke af Fastholdelseskaravanens indsatser, som også i de kommende år vurderes som relevante strategiske indsatsområder i forhold til fastholdelse af flere unge i ungdomsuddannelserne. Perspektiveringen skal levere et beslutningsgrundlag for en eventuel fornyet satspuljeansøgning i perioden 2013-2016.

Perspektiveringen bygger på en række interview med samarbejdspartnere til Fastholdelseskaravanen – dvs. repræsentanter fra erhvervsskoler, produktions-skoler, UU centre m.m. Gennem interview har aktørerne fremhævet generelle erfaringer fra samarbejdet med Fastholdelseskaravanen samt bud på relevante fastholdelsesindsatser på skolerne i de kommende år.

Aktørerne er kommet med en række forslag til ny lovgivning på bl.a. uddannelses- og vejledningsområdet. Disse forslag er ikke medtaget i dette notat, men er i anden sammenhæng videregivet til Ministeriet for Børn og Undervisning. I dette notat fokuseres alene på fastholdelsesindsatser, som (delvist) har baggrund i erfaringer fra Fastholdelseskaravanens indsatsportefølje.

Formål, metode og **resumé**

Fastholdelskaravanens indsats

Fastholdelskaravanen blev etableret i 2008 som et tværministerielt samarbejde mellem Integrationsministeriet og Undervisningsministeriet, der fik støtte fra Satspuljen og EU Socialfond. Efter Integrationsministeriet blev nedlagt i forbindelse med Folketingsvalget i 2011, er Fastholdelskaravanen nu forankret i Kontoret for tværgående uddannelsesudvikling i Ministeriet for Børn og Undervisning.

Fastholdelskaravanen har siden 2008 gennemført en række initiativer i samarbejde med erhvervsskoler, produktionsskoler og Ungdommens Uddannelsesvejledning, som er igangsat ud fra en målsætning om at få flere unge med etnisk minoritetsbaggrund til at gennemføre en ungdomsuddannelse. Fastholdelskaravanens arbejde omfatter bl.a.:

- Fastholdelskoordinatorene på erhvervsskolerne med særligt sigte på at fastholde unge med etnisk minoritetsbaggrund
- Udviklingsarbejde sammen med erhvervsskoler og produktionsskoler
- Kompetenceudvikling af undervisere og vejledere
- Udvikling af pædagogiske redskaber, metoder og processer
- Forældrekontakt
- Lokalt rollemodelkorps
- Udvikling af studiemiljøer og studie-/lektieordninger
- Udvikling af værktøjer til praktikpladssøgning
- Udvikling af vejledningsmetoder og forløb i samarbejde med UU-centre, som kan motivere unge til at påbegynde en ungdomsuddannelse
- Udvikling af værktøjer til praktikpladssøgning, f.eks. elektronisk øvelsesforum og brug af repræsentanter fra erhvervslivet som inspirator i elevernes praktikpladssøgning.

- Netværksdannelse til formidling og forankring af best practice blandt indsatskolerne til andre skoler i hele landet

Fastholdelseskaravanens indsatser og resultater er bagudrettet dokumenteret i en evaluering af Ernst&Young (2011). Evalueringen dokumenterer resultater af Fastholdelseskaravanens samarbejde med skolerne.

Fastholdelseskaravanens projektperiode ophører ved udgangen af 2012.

LG Insights opgave og arbejdsmetode

I dette strateginotat præsenteres resultaterne af LG Insights undersøgelse, der bygger på følgende metoder:

- Deltagelse i netværksmøder med repræsentanter fra erhvervsskoler, produktionsskoler og UU-centre. På møderne deltog i alt 120 aktører.
- Personlige interview med udvalgte repræsentanter fra erhvervsskoler, produktionsskoler og UU-centre.
- Personlige interview med Fastholdelseskaravanens interessenter og medlemmer af Fastholdelseskaravanens netværkspartnere (følgegruppe).
- Personlige interview med konsulenter i Fastholdelseskaravanen.
- Materialestudier af Fastholdelseskaravanens udgivelser, relevant forsknings- og konsulentlitteratur om fastholdelsesindsatser samt (evidensbaseret) dokumentation af indsatser. LG Insight har ligeledes inddraget evalueringer af Fastholdelseskaravanens indsatser.

Hovedfokus både i workshopdrøftelserne på netværksmøderne og i de personlige interview med repræsentanter fra produktionsskoler, erhvervsskoler og UU-centre var generelle erfaringer fra samarbejdet med Fastholdelseskaravanen samt bud på relevante fastholdelsesindsatser på skolerne i de kommende år.

LG Insight har indsamlet en stor mængde erfaringer og viden fra Fastholdelseskaravanens mange indsatser i de forudgående år. Det er ikke muligt i dette notat at formidle hele denne viden, og notatet omfatter alene nogle generelle og centrale konklusioner og perspektiveringer. LG Insight skal desuden formidle erfaringer og viden om Fastholdelseskaravanens arbejde i en mere uddybende og beskrivende rapport, som offentliggøres i november 2012.

Resumé

Samarbejdspartnerne udtrykker stor tilfredshed med det hidtidige samarbejde med Fastholdelseskaravanen. De ser gerne, at der også fremadrettet er en udgående konsulentenhed, der kan støtte skolerne i at omsætte teori og erfaringer til konkret praksis i skolernes fastholdelsesindsatser.

Indsatsen bør også i årene fremover have særligt fokus på unge med etnisk minoritetsbaggrund, men indsatsen bør også kunne rumme andre frafaldstruede unge – som f.eks. unge fra uddannelsesfremmede miljøer. Der er især behov for at fokusere indsatsen på drenge med etnisk minoritetsbaggrund.

På baggrund af erfaringerne fra arbejdet i Fastholdelseskaravanen peger aktørerne på følgende strategiske fokusområder for indsatsen fremover:

- Mere koncentreret indsats med færre indsatsområder og mere fokus på enkelte strategiske fastholdelsesindsatsområder.
- Samarbejde med enkelte (model)skoler, hvor en samlet fastholdelsesindsats kunne udvikles og afprøves. Modelskoler kunne også styrke formidlingen af erfaringer og løsningsmodeller fra modelskoler til andre skoler.
- Indsatsen bør tilvejebringe mere evidensbaseret viden om, hvilke indsatser som har fastholdelseseffekter for hvilke unge målgrupper.
- Der iværksættes mange fastholdelsesindsatser landet over og på de enkelte skoler. Det er vigtigt, at indsatser koordineres – både på centralt niveau og decentralt i skolernes handlingsplaner for øget fastholdelse.
- Aktørerne efterspørger mere vægtning af konsulentbistand, kurser og netværksaktiviteter frem for formidling gennem materialer.
- Mere inddragelse af den pædagogiske ledelse på skolerne, så indsatserne forankres i skolernes vejlednings- og undervisningsfaglige linje.

Aktørerne har peget på en række konkrete faglige indsatsområder, som de mener, bør indgå i fastholdelsesindsatsen fremadrettet:

- Prioritering af sprogindsatser – f.eks. gråzonesprog og fagsprog.
- Kompetenceudvikling af underviserne – bl.a. pædagogisk værkstedsledelse og fokus på trivsel blandt eleverne, motivationsskabende pædagogik .
- Forældresamarbejde – bl.a. hjemmebesøg.
- Tværfagligt samarbejde mellem skoler og kommune, hvor social- og sundhedsfaglige tilbud understøtter skolernes fastholdelsesindsats.
- Vejledningsindsatser – bl.a. intensive vejledningsforløb.

Generelle og strategiske fokusområder for fastholdelsesindsatsen i fremtiden

I dette afsnit præsenteres nogle generelle og strategiske fokusområder for fastholdelsesindsatsen, som aktørerne er fremkommet med gennem interview eller i workshopsdrøftelserne på de tre netværksmøder. Aktørerne har på baggrund af erfaringerne med Fastholdelseskaravanens indsatser perspektiveret, hvilke fokusområder indsatsen fremadrettet bør bygge videre på.

Aktørerne har bl.a. vurderet målgrupper for fastholdelsesindsatsen og behovet for en udgående konsulenttjeneste, der kan bistå skolerne med at omsætte generel viden om succesfulde indsatser til skolernes praksis. Derudover har aktørerne peget på en række øvrige fokusområder, som kan være med til at styrke fastholdelsesindsatsen i en eventuel udgående konsulentenhed.

Fortsat stort behov for fastholdelsesindsatser

Aktørerne er alle enige om, at der i årene fremover fortsat vil være et stort behov for, at skolerne arbejder med fastholdelsesindsatser. Dels betinger de politiske målsætninger og lovgivningen, at skolerne skal øge gennemførelsesgraden, og dels har skolerne også faglige og økonomiske interesser i indsatsen. LG Insights undersøgelse viser da også, at aktørerne prioriterer fastholdelsesindsatsen højt, og at der generelt udføres et stort arbejde på skolerne.

Undersøgelser peger på, at sammensætningen af ungegruppen vil ændre sig de kommende år. Målgrupper af unge med f.eks. etnisk minoritetsbaggrund vil stige i årene frem til 2015 og 2020, og andelen af unge med etnisk minoritetsbaggrund i befolkningen vil stige i perioden 2012-2015.

Samtidig viser statistik, at unge fra ikke-vestlige lande har lavere gennemførelsesgrader i ungdomsuddannelserne end unge med dansk baggrund, og at unge mænd har lavere gennemførelsesgrader end unge kvinder.

I 2010 var frafaldsprocenten på grundforløb på erhvervsskolerne for unge med dansk baggrund på ca. 30 pct., mens den for unge med etnisk minoritetsbaggrund var på ca. 43 pct¹. Det er overraskende, at der kun er begrænset forskel på de unges frafaldsrisikoer afhængig af, om de unge med ikke-dansk baggrund er født i

¹ Undervisningsministeriets databank, (EAK)

Danmark (efterkommere) eller er indvandret til Danmark (indvandrere)². Derimod har unge mænd med etnisk minoritetsbaggrund højere frafald end unge kvinder. Frafaldet for unge mænd med etnisk minoritetsbaggrund er 51 pct., mens frafaldet hos de unge kvinder er 32 pct.

Ungdomsuddannelser vil også i de kommende år skulle rumme grupper af unge, der kan have manglende forudsætninger og/eller motivation for uddannelse. Den nuværende arbejdsmarkedssituation betyder, at de unges beskæftigelsesmuligheder forringes, og at flere unge skal gennemføre en uddannelse. Samtidig vil en større gruppe unge have vanskeligheder med at gennemføre en ungdomsuddannelse uden støtte. Flere børn/unge i grundskolen får i dag specialundervisning, og antallet af "diagnoseunge" er steget markant de senere år³.

Målgruppe – fortsat fokus på etniske minoriteter?

Fastholdelseskarakanten har især fokus på fastholdelsesindsatser i forhold til unge med etnisk minoritetsbaggrund. Det er dog ikke været muligt – eller hensigtsmæssigt – for Fastholdelseskarakanten konsekvent at afgrænse indsatser alene til etniske minoritetsunge. I interview er aktørerne således blevet spurgt, om de i årene fremover også ser et behov for en særlig (specialiseret) fastholdelsesindsats for unge med etnisk minoritetsbaggrund.

En gruppe af de interviewede mener, at indsatsen skal have en bredere målgruppe og ikke snævert fokusere på etniske minoriteter. De fremhæver, at de ikke oplever at etniske minoriteter har særlige problemstillinger sammenlignet med andre unge, og at indsatstyperne for unge med etnisk minoritetsbaggrund generelt ikke adskiller sig fra andre målgrupper. De fremhæver ligeledes, at det på skolerne er unaturligt at adskille indsatsen for unge med dansk baggrund fra indsatser rettet mod elever med ikke-dansk baggrund. Der er endvidere en risiko for, at en overfokusering på unge med etnisk minoritetsbaggrund stigmatiserer de unge som en gruppe "svage elever".

Aktørerne fremhæver desuden, at de unge med etnisk minoritetsbaggrund viser gode fremskridt i deres uddannelsesadfærd og gennemførelsesgrader. De peger på nye grupper af unge, som i fremtiden vil udgøre en større udfordring for skolerne i forhold til fastholdelse. Det er f.eks. gruppen af unge med psykiske diagnoser og sociale problemer, som er vokset de senere år. Skolerne ser gerne, at der ikke er særligt fokus på etnicitet, men at indsatsen i stedet fokuserer på de unges uddannelsesbarrierer – f.eks. faglige kompetencer, sprog, netværk/familiebaggrund, sociale og/eller helbredsmæssige forhold.

² Unge indvandrere havde et frafald på ca. 53 pct. i 2010 på grundforløb på erhvervsskolerne, mens efterkommerne havde et frafald på 48 pct.

³ Specialundervisningen benytter i dag 20 % af alle folkeskolens ressourcer. Fra 2001 til 2008 er der på landsplan sket en stigning på 60 % i udgifter til specialundervisning og 40 % i antallet af børn og unge, der henvises til specialundervisning, 14,6 pct. af alle elever i folkeskolen modtog i 2008/09 specialundervisning (KL, Specialundervisning i folkeskolen – veje til bedre organisering og styring, juni 2010).

En anden gruppe interviewpersoner fremhæver, at de unge med etnisk minoritetsbaggrund også fremover vil udgøre en særlig gruppe unge – med specifikke udfordringer i forhold til at gennemføre et uddannelsesforløb. Skolerne har i handlingsplanerne for øget gennemførelse generelt fokus på de bredere målgrupper, men der er fortsat behov for en specialiseret indsats (i lighed med Fastholdelseskaravanen) for de etniske minoriteter. For unge med etnisk minoritetsbaggrund udgør forhold som f.eks. familiesamarbejdet, sproglige kompetencer, uddannelsesstatus m.m., særlige indsatsområder, som ikke er ligeså udbredte blandt andre ungegrupper.

Interviewpersonerne er imidlertid generelt enige om, at der ikke er tale om "enten-eller", men om "både-og". De fremhæver, at Fastholdelseskaravanen hidtil har iværksat indsatser på skoler, som har taget udgangspunkt i de unge etniske minoriteter, men at også unge med dansk baggrund har kunnet deltage. Det er f.eks. svært at køre et morgenmadsprojekt på en skole og begrunde, at alene unge med bestemte nationalitetsbaggrunde må spise med.

Fastholdelseskaravanen har valgt indsatstyper, som alle har haft en relevans for unge med etnisk minoritetsbaggrund – herunder med særligt fokus på målgruppen af unge mænd. Aktørerne er enige om, at målgruppen har været velbegrundet. Det er LG Insights sammenfattende vurdering, at Fastholdelseskaravanen i praksis har lagt en målgruppeafgrænsning, hvor der har været skærpet fokus på de etniske (mandlige) minoritetsunge, men at indsatstyper og metoder også har haft værdi for bredere målgrupper af unge med dansk baggrund.

Udgående konsulenttilbud til skoler og UU-centre

Det har ikke været LG Insights opgave at evaluere Fastholdelseskaravanen. Ernst & Young varetager evalueringen. Vi har i interview alene spurgt aktørerne, om de også i årene fremover ser et behov for, at en udgående konsulentenhed (task force) bistår skoler og UU-centre med fastholdelsesindsatser.

Der er bred enighed om, at Fastholdelseskaravanen har leveret et godt og relevant arbejde i forhold til udvikling af skolernes fokus og indsatser omkring fastholdelse af etniske minoriteter i uddannelse. Samstemmende giver aktørerne udtryk for, at Fastholdelseskaravanen har styrket indsatsen og har været medvirkende til, at skolerne har øget deres fokus og indsats på dette område. Aktørerne fremhæver i interview, at de med Fastholdelseskaravanens støtte (både konsulentbistand og økonomisk støtte) har kvalificeret udviklingsarbejdet.

Aktørerne lægger vægt på, at konsulenterne i Fastholdelseskaravanen alle har en relevant baggrund fra erhvervsskolerne, produktionsskolerne el.lign. Konsulenterne har haft et indgående kendskab til fastholdelsesproblematikker og indsatser – både fra en praktisk erfaring og fra teoretisk viden. Konsulenterne har derfor haft gode

forudsætninger for at bistå skolerne med konsulentrådgivning om projektstyring og med udvikling af fastholdelsesstrategier og indsatser.

I interview udtrykker alle aktører ønske om, at der også i årene fremover vil være en udgående og rådgivende konsulentenhed, der kan initiere og udvikle skolernes indsatser i forhold til fastholdelse af unge i ungdomsuddannelserne.

Aktørerne peger i interview på forskellige begrundelser for ønsket om en udgående konsulentenhed. Aktørerne fremhæver:

- Skolerne har meget varierende kapacitet og kompetencer i forhold til selv at magte specialiserede udviklingsopgaver – som f.eks. fastholdelse af unge med etnisk minoritetsbaggrund. Dels har skolerne forskellige ressourcer og udviklingskompetencer, og dels har mange skoler kun et forholdsvis lille antal unge med etnisk minoritetsbaggrund. Styrket fokus og indsatser for denne målgruppe forudsætter, at der findes et rejsehold, der kan give dem ressourcer og faglige støtte til udviklingsarbejdet.
- Fastholdelseskaravanen har organiseret netværk og vidensspredning mellem skolerne. Ved at være en del af et netværk har skolerne fået inspiration til at arbejde med f.eks. forældresamarbejdet eller sent ankomne unge med etnisk minoritetsbaggrund, ligesom de har kunnet anvende de indsatser og metoder, som har vist sig velegnede og effektfulde på andre skoler. Aktørerne fremhæver, at der ikke findes tilsvarende netværk for skoleaktører i forhold til fastholdelse af unge med etnisk minoritetsbaggrund.

Det er vurderingen, at konsulenterne i Fastholdelseskaravanen også bruges af centrale samarbejdspartnere (både i og udenfor ministerierne) til at rådgive om praksis på skolerne og viden om fastholdelsesindsatser. Derved får det centrale administrative og politiske niveau i ministerier og organisationer et tilbageløb af viden fra skolerne om deres udfordringer og indsatser på området.

Hvert år udarbejder erhvervsskolerne handlingsplaner, hvor de sætter konkrete mål for, hvordan de vil nedbringe frafaldet, så flere unge gennemfører en erhvervsuddannelse. Ministeriet for Børn og Undervisning har dokumenteret, at 12 pct. af erhvervsskolerne i handlingsplanerne for 2011 prioriterede indsatser til gavn for elever med anden etnisk baggrund end dansk⁴. Der synes således fortsat at være behov for en indsats, der retter skolernes fokus mod unge minoriteter.

Sammenfattende er det LG Insights vurdering, at en udgående konsulenttjeneste også fremover vil kunne styrke fastholdelsesindsatsen på erhvervsskoler m.m. og bidrage til, at flere unge gennemfører en ungdomsuddannelse.

⁴ Ministeriet for Børn og Undervisning, Sammenfatning af indsatser fra skolernes handlingsplaner i 2011

Strategiske fokusområder for fastholdelsesindsatsen

I interview og på netværksmøder har aktørerne fremhævet en række strategiske fokusområder, som kan være med til at styrke fastholdelsesindsatsen i en eventuel udgående konsulentenhed. I dette afsnit vil vi kort præsentere aktørernes forslag til strategiske fokusområder for indsatsen.

Strategisk fokus på udvalgte indsatsområder

Fastholdelseskaravanen har i perioden 2008-12 iværksat en lang række forskellige aktiviteter på både erhvervsskoler, produktionsskoler og i samarbejde med UU-centre. Samarbejdet med de lokale aktører er etableret indenfor en strategisk ramme defineret af EU socialfondsansøgning og bevillingsmæssige rammer, men har i høj grad bygget på lokale interesser og behov. Ved opstart af samarbejdet er der gennemført lokale undersøgelser på de enkelte skoler, hvor skolernes fastholdelsesudfordringer og indsatsbehov er afdækket.

Det er vurderingen, at den behovsstyrede indsats har store fordele, fordi samarbejdet har taget udgangspunkt i konkret viden om de enkelte skolers fastholdelsesudfordringer og behov. Det har selvstændigt øget de lokale aktørers motivation for deltagelse i samarbejdet. Det har også betydet, at Fastholdelseskaravanen i perioden 2008-12 har omfattet en bred palet af faglige indsatsområder og en lang række aktiviteter – jf. bilagsoversigten.

Aktørerne udtrykker generelt tilfredshed med, at Fastholdelseskaravanen smidigt har skræddersyet værktøjskassen efter lokale behov. Aktørerne giver imidlertid også udtryk for et ønske om mere overblik og strategisk sammenhæng mellem de mange tilbud og projekter. De foreslår, at indsatsen fokuserer på enkelte større og centrale fastholdelsesområder, hvorved det også kan blive muligt at fremme den evidensbaserede dokumentation af indsatsernes effekter.

Det er vanskeligt ud fra indsatserne i perioden 2008-12 at afgøre, hvilke af Fastholdelseskaravanens indsats, som har haft størst betydning for fastholdelsen af unge på erhvervsskolerne. Det skyldes dels, at indsatserne har været så forskelligartede, men også fordi det har været vanskeligt at adskille de (mange) enkeltstående indsatsers effekter fra hinanden⁵. Det generelle indtryk er, at rigtig mange tilbud er sat i søen, og at aktørerne generelt vurderer, at samarbejdet har givet resultater, men det er vanskeligt at fremtrække nogle generelle og centrale læringspunkter og resultater på tværs af de lokale indsats.

Ved i højere grad at fokusere indsatsen på enkelte større indsatsområder (f.eks. sproglige kompetencer, familiesamarbejde el.lign.) er det muligt at udlede erfaringer og dokumentere resultater på tværs af de enkelte skoler. Hvor perioden

⁵ Ernst&Young konkluderer ligeledes i evalueringen af Fastholdelseskaravanen, at de kvantitative effekter er forbundet med stor usikkerhed, primært begrundet i det relativt begrænsede omfang af data (s. 45), 3. periode rapport, Ernst& Young

2008-12 kan betragtes som en eksperimenterende og metodeudviklende periode, så er der behov for, at en kommende periode i højere grad får skabt overblik over og dokumentation for mere almene, vigtige og effektfulde fastholdelsesindsatser på produktions- og erhvervsskolerne m.m..

Dokumentation af resultater

LG Insights afdækning har vist, at der rundt omkring på skoler og i UU-centre m.m. iværksættes et stort antal initiativer i forhold til fastholdelse af unge på erhvervsskolerne. Det er bemærkelsesværdigt, hvor lidt der i forsknings- og konsulentlitteraturen findes af dokumentation for, hvilke effekter de mange aktiviteter og metoder har for fastholdelse af unge i uddannelse.

Fastholdelseskarakavanen har metodeudviklet, dokumenteret og metodebeskrevet de mange fastholdelsesindsatser i perioden 2008-2012. Fastholdelseskarakavanen har tilført skolerne en metodebevidsthed og en evalueringskultur, der sjældent er plads til i hverdagen på en erhvervsskole eller produktionsskole. Det har betydet, at indsatserne ikke alene har levet i projekter eller hos enkelte medarbejdere, men er blevet forankret i skolernes strategier, tilbud og rutiner, ligesom de succesfulde fastholdelsesindsatser er blevet spredt til andre skoler.

Det er vurderingen, at der fortsat er behov for at styrke dokumentationsindsatsen og få skabt mere forskningsmæssig dokumentation for indsatsernes resultater. Aktuelt har Fastholdelseskarakavanen et samarbejde med forskere fra RUC med henblik på at dokumentere indsatser for drenge med etnisk minoritetsbaggrund på tre udvalgte erhvervsskoler. Sådanne konstruktioner med samarbejde mellem forsknings- og uddannelsesverdenen bør udbygges i årene fremover.

Koordinering af fastholdelsesindsatser

Fastholdelseskarakavanen har gennem årene haft et længerevarende og mere udbygget samarbejde med en række erhvervsskoler – såkaldte indsatskoler. I samarbejdet med disse skoler er der iværksat flere indsatser, som også er indgået i skolens handlingsplan for øget gennemførelse. Derudover er der udarbejdet samarbejdsaftaler med både erhvervsskoler og produktionsskoler.

Det er vigtigt, at der også i årene fremover sikres en koordination af de indsatser, som iværksættes både fra centralt hold og på de enkelte erhvervsskoler. På erhvervsskolerne bør det være handlingsplanen for øget gennemførelse, som er den strategiske ramme for skolernes fastholdelsesindsatser.

Også på centralt niveau skal en eventuel udgående konsulenttjeneste til styrkelse af skolernes fastholdelsesindsatser koordineres med øvrige fastholdelsesindsatser – f.eks. puljeindsatser, ungepakker, kvalitetspatruljen m.m. Fastholdelseskarakavanen har haft en netværkspartnergruppe med deltagelse af centrale interessenter, der bl.a. har varetaget strategisk planlægning og koordinering af indsatser. Det er vur-

deringen, at netværkspartnergruppens sammensætning⁶ delvist har tilvejebragt en koordinering af fastholdelsesindsatserne på centralt niveau.

Både udviklingsopgaver og sprednings-/forankringsopgaver

I årene fremover vil der fortsat være behov for udvikling af nye aktivitetstyper og/eller pædagogiske og vejledningsfaglige metoder. Bevillingsforudsætningerne for Fastholdelseskaravanen og faglige hensyn har nødvendiggjort, at indsatsen hidtil har prioriteret det metodeudviklende arbejde højt.

Aktørerne fremhæver i interview, at Fastholdelseskaravanen i den forudgående periode har udviklet en række aktiviteter og metoder, hvor anvendelighed og effekter er dokumenteret på skolerne. I en kommende periode vil der derfor også være brug for at prioritere spredningsaktiviteter, så de mange succesfulde indsatser kan spredes til flere erhvervsskoler og produktionsskoler landet over.

En række af de udviklede indsatser vurderes ikke alene at være relevante for erhvervsskoler og produktionsskoler. Det vil derfor også være fornuftigt at overveje spredningsværdien til f.eks. øvrige ungdomsuddannelser og grundskolen.

Personbårne spredningsaktiviteter i kombination med spredning af erfaringer og indsatser gennem netværk, materialer og de elektroniske medier

Samarbejdspartnerne til Fastholdelseskaravanen fremhæver, at de har svært ved alene at afdække og omsætte de mange erfaringer og materialer på fastholdelsesområdet til praksis på skolerne. Som tidligere fremhævet, findes der en mængde materialer på internettet, men skolerne efterspørger i højere grad vidensformidling gennem konsulentstøtte, netværk, seminarer el.lign.

Fastholdelseskaravanen har hidtil udgivet publikationer (pjecer, håndbøger, undervisningsmaterialer m.m.). Det er indtrykket, at publikationerne har en meget høj formidlingskvalitet – både i tekst og layout. Samarbejdspartnerne vurderer, at en eventuel fremadrettet indsats kan anvende færre ressourcer på produktion af materialer til fordel for konsulentstøtte og netværksaktiviteter.

Helhedsorienterede samarbejdsforløb - Modeleksempler

Fastholdelseskaravanen har gennem årene haft en meget omfattende formidlingsindsats, hvor der er udgivet pjecer, metodehåndbøger, film, spil og undervisningsmateriale m.m. Fælles for formidlingsaktiviteterne er, at de overvejende formidler enkelte aktiviteter eller metoder med eksempler fra flere skoler.

⁶ Netværkspartnergruppens sammensætning: FS Skolelederforeningerne for Erhvervsskolerne (nu Danske Erhvervsskoler HFI), Handelsskolernes Forstander og Inspektørforening (nu Danske Erhvervsskoler Erhvervsskolelederne i Danmark), Forstanderkredsen for Produktionsskolerne, Uddannelsesforbundet, Handelsskolernes Lærerforening, Lærerforeningen for Produktionsskolelærerne (nu Uddannelsesforbundet og selvstændig repræsentant), Landsorganisationen i Danmark, Dansk Arbejdsgiverforening, Lederforeningen for Social- og Sundhedsskolerne, Sosu skolernes undervisere (Danmarks Lærerforening), Danske Landbrugsskoler og Kommunernes Landsforening.

Fastholdelsesstrategier og indsatser er meget komplekse og afviger både mellem den enkelte skole og målgrupper af unge på skolen. Der findes derfor ikke nogen enkle snuptykløsningsstrategier, men der er typisk behov for en flerhed af indsatser, som igen skal differentieres efter forskellige målgrupper og institutionernes særlige omstændigheder. Der er imidlertid også et behov for at få skabt overblik over de mange fastholdelsesindsatser og formidle nogle eksempler på løsningsmodeller. I en kommende indsats for Fastholdelseskaravanen kunne det være interessant, hvis der blev samarbejdet med færre skoler, men til gengæld blev udvalgt nogle modelskoler, hvor der kunne arbejdes mere fokuseret og helhedsorienteret med sammenhængende fastholdelsesindsatser.

Modelskoler vil desuden give mulighed for, at Fastholdelseskaravanen mere metodisk og systematisk kan dokumentere og opsamle resultater. Det vil også kunne styrke formidlingen af erfaringer, når der kan præsenteres modelskoler, hvor skoler kan spejle deres strategier og indsatser med modelskoler, som har samme rammevilkår og fastholdelsesudfordringer.

Flere aktører ønsker fremadrettet, at de udgående (fastholdelses)konsulenter er med i sammenhængende forløb på skolerne – og er gennemgående i en længere indsatsperiode. Det er vurderingen, at kvaliteten af samarbejdet er større, når konsulenterne tilknyttes fra start og har mulighed for at bistå skolerne med at omsætte generel teori og erfaring til skolernes praktiske indsatser.

Fokus på den pædagogiske ledelse på skolerne

Fastholdelseskaravanen har i perioden 2008-12 haft et tæt samarbejde med lærere og vejledere ude på skolerne. Et vigtigt indsatsområde har f.eks. været udvikling af pædagogiske metoder, hvor der er arbejdet med værkstedsledelse, motivationspædagogik, inklusion og læringsstile m.m.

I fremtiden er der også behov for i højere grad at inddrage den pædagogiske ledelse på skolerne, så indsatserne ikke alene uddanner enkelte personalegrupper, men at indsatserne forankres som en del af den pædagogiske linje og kompetence på skolerne. Der er brug for at styrke skolernes pædagogiske ledelse, så skolerne mere bevidst arbejder med pædagogiske og vejledningsfaglige metoder, som er ressourcefokuserende og inkluderende i forhold til unge med forskellige baggrunde, herunder unge med etnisk minoritetsbaggrund.

Ved tidlig inddragelse af skolens ledere er der større sikkerhed for, at indsatser fra start koordineres og forankres i skolens arbejdsform. Det er også erfaringen fra Fastholdelseskaravanen, at ledernes deltagelse i samarbejdet er nødvendig og ressourcebesparende, fordi en række indsatser kan møde modstand, når der rykkes ved skolens traditionelle indsatser og undervisningsmetoder.

Tværsæktorielle og institutionelle samarbejdsrelationer

Nogle grupper af unge er ikke motiverede eller parate til uddannelse. Det kan være unge, der mellem grundskolen og ungdomsuddannelsen har behov for modning og afklaring, mens andre grupper af unge har behov for social- og sundhedsfaglige tilbud i kombination med ungdomsuddannelsen.

Fastholdelseskaravanen har udviklet lokale tværfaglige samarbejdsformer i de såkaldte Uddannelsesnav, ligesom karavanen har arbejdet med uddannelsesforløb i samarbejde mellem produktionsskoler og erhvervsskoler – f.eks. omkring iværksætteri. Aktørerne fremhæver, at der også i en kommende fastholdelsesindsats vil være behov for tværfaglige og tværinstitutionelle forløb, der kan motivere og kvalificere grupper af unge til erhvervsuddannelserne.

Repræsentanter fra produktionsskoler og erhvervsskoler giver i interview udtryk for, at samarbejdet med de beskæftigelses-, social- og sundhedsfaglige aktører er vanskeligt og krævende. Skolerne oplever f.eks., at de skal løse en række ikke-uddannelsesfaglige opgaver i relation til de unge, og at det er svært at få kommunen til at understøtte med bostøtte, støtte/kontakt, misbrugsbehandling, psykologbehandling el.lign. De betoner, at hvis de uddannelsesfaglige mål skal nås, skal kommunen også inddrages i fastholdelsesindsatsen.

Regeringen har varslet en række reformændringer i 2012/13, der kan få betydning for uddannelseskraft til unge og tværfaglige samarbejdsformer. Fastholdelseskaravanen har i enkelte lokalområder haft indsatser i forhold til tværfaglige og tværinstitutionelle samarbejdsformer. Det er vurderingen, at der i de kommende år vil være et stort behov for at finde tværfaglige løsningsmodeller i forhold til fastholdelse, der rummer aktørkonstellationer på tværs af de uddannelses-, social-, beskæftigelses- og sundhedsfaglige myndigheder.

Fortsat behov for faglige fastholdelsesindsatser

Samarbejdspartnere til Fastholdelseskaravanen har udpeget de af Fastholdelseskaravanens indsatser, som de også finder behov for og ønsker indgår i fastholdelsesindsatsen i de kommende år, hvis der skabes mulighed herfor.

I afsnittet fremhæves kun de af Fastholdelseskaravanens indsatser, som aktørerne i interview og på netværksmøderne har peget på som særligt relevante at videreføre i fastholdelsesindsatsen i årene fremover.

Sprog – fagsprog og værkstedsprog

Hver branche har sin egen kultur med sin egen jargon. Sm underviser er det meget vigtigt at være bevidst om, at tekster og mundtlige instruktioner kan indeholde udtryk eller koder, som de unge ikke forstår. Der tales om både fagsprog og gråzonesprog. Et eksempel på et fagudtryk indenfor kokkefaget, er at "fritere". Gråzonesprog er udtryk som f.eks. "at tale frit for leveren" eller tilsvarende udtryk, som ikke alle elever kender betydningen af.

Flere unge har ikke de nødvendige sproglige forudsætninger for at gennemføre en ungdomsuddannelse. Det er særligt tilfældet for unge, der er sent ankommet til Danmark, og som måske kun har gået få år i en dansk grundskole. Unge med etnisk minoritetsbaggrund, der er født og opvokset i Danmark, kan også have svært ved at forstå det danske sprogs mange nuancer, begreber og ironi.

Fastholdelseskaravanen har i perioden 2008-2012 samarbejdet med flere skoler, hvor faglæreren er blevet undervist i værkstedsprog og gråzonesprog. Fastholdelseskaravanen har ligeledes udarbejdet undervisningsmateriale målrettet 12 fag-/uddannelsesretninger – f.eks. "bygge og anlæg", "mad til mennesker" osv. I interview og i workshop giver samarbejdspartnerne udtryk for, at det sproglige indsatsområde har været meget relevant og succesfuldt. Aktørerne fremhæver, at der også fremadrettet er et stort behov for, at fastholdelsesindsatsen har fokus på elevernes sproglige forudsætninger, og at lærerne får kompetencer til at arbejde med elever, der ikke kender fagsproget eller gråzonesproget.

Fastholdelseskaravanen har udgivet materiale til de 12 indgange på erhvervsuddannelserne samt en elevplakat, som kan hænges op i undervisningslokalerne. Aktørerne vurderer umiddelbart, at materialet er dækkende (både i faglig bredde og i kvalitet). Der vil dog fortsat være behov for at tilpasse materialet til fagenes og sprogets udvikling, ligesom der er behov for, at man i årene fremover udbreder dette indsatsområde til flere erhvervsuddannelser.

Fastholdelseskaravanens indsatser

Værkstedssprog og gråzonesprog

Fastholdelseskaravanen har arbejdet med at uddanne faglærere i at kommunikere i "klar tale" – dvs. at være bevidste om værkstedssprog og gråzonesprog.

Der er afholdt kurser for faglærere omfattende et introduktionsmøde, 3 kursusdage og mulighed for undervisningsobservation imellem kursusdagene.

I alt har ca. 16 skoler i 2008-2012 arbejdet med værkstedssprog og gråzonesprog.

Fastholdelseskaravanen har udbudt kursus til faglærere. Kurserne består af et indledende introduktionsmøde efterfulgt af 3 kursusdage. Imellem kursusdagene er der mulighed for individuel undervisningsobservation.

På kurserne arbejdes der med at sætte sproglige kompetencemål for fagene. Hvilket sprog skal eleverne bestride på et givent grundforløb? Hvordan forklarer læreren disse ord? Hvilke gråzonesprog skal faglæreren være ekstra opmærksom på, når fagord og arbejdsprocesser forklares? Hvordan analyserer læreren det sproglige niveau i undervisningsmaterialet? Hvordan kan læreren tilpasse undervisningsmaterialet og øvelser efter elevernes behov?

Der er udarbejdet undervisningsmateriale dækkende alle de 12 indgange til erhvervsuddannelserne. I materialet får faglærerne konkrete undervisningsøvelser og eksempler på, hvordan de kan arbejde med gråzonesprog på skolerne, herunder hvordan de kan skærpe opmærksomheden på gråzonesprog i såvel det skriftlige materiale som i sproget.

Fokus på drenge med etnisk minoritetsbaggrund

Drenge med etnisk minoritetsbaggrund har større risiko for frafald på de erhvervsfaglige grundforløb end piger med etnisk minoritetsbaggrund, men også i sammenligning med drenge med dansk baggrund. I 2010 faldt 51 pct. af unge mænd med etnisk minoritetsbaggrund fra et erhvervsfagligt grundforløb, mens det tilsvarende var 32 pct. for andre målgrupper uanset køn og etnicitet.

Tal fra Ministeriet for Børn og Undervisning dokumenterer ligeledes, at både unge mandlige efterkommere og indvandrere har høje frafaldsprocenter. 48 pct. af de unge mandlige efterkommere med etnisk minoritetsbaggrund faldt fra en grunduddannelse i 2010, mens det var 53 pct. af de mandlige indvandrere.

Der er således stort behov for at fastholdelsesindsatser i særlig grad målrettes drenge med etnisk minoritetsbaggrund. Fastholdelseskaravanen har hidtil

prioriteret drenge som en særlig målgruppe. Alligevel er der i hovedparten af aktiviteterne og i metoderne kun forholdsvis begrænset sondring mellem særlige tilbud til drenge med etnisk minoritetsbaggrund. Heller ikke i de vejlednings- og undervisningsfaglige metoder er der særlig blik for de behov og interesser, som drenge kan have – f.eks. i motivationspædagogik og læringsstile.

Fastholdelseskaravanen har iværksat en særlig målrettet indsats for at få drenge med etnisk minoritetsbaggrund fastholdt i de erhvervsfaglige uddannelser. Indsatsen "Drenge i gråzonen" omfatter seks indsatsområder (anbefalinger), hvor 3 erhvervsskoler hver arbejder med to indsatsområder. Indsatserne følges af forskere fra RUC, så indsatser kan beskrives og dokumenteres, så de efterfølgende kan udbredes til erhvervsskoler landet over (sidste halvår af 2012).

Med "Drenge i gråzonen" afprøves undervisningsfaglige aktiviteter og metoder med særlig appeal for unge drenge/mænd med etnisk minoritetsbaggrund – bl.a. iværksætter, konkurrenceorienterede aktiviteter m.m.

Samarbejdspartnerne ønsker, at den kommende fastholdelsesindsats forsat udvikler fastholdelsesindsatser målrettet drenge med etnisk minoritetsbaggrund. Der er fortsat behov for, at indsatser og metoder målrettes drenge med etnisk minoritetsbaggrund. Aktørernes efterlyser ligeledes mere viden om drengenes særlige udfordringer, herunder også hvorfor mandlige efterkommere har så høje frafaldsprocenter på erhvervsskolerne.

Fastholdelseskaravanens indsatser

"Drenge i gråzonen"

Fastholdelseskaravanen har afholdt et seminar med deltagelse af ca. 30 aktører med stor viden om drenge med etnisk minoritetsbaggrund samt deres interesser og vilkår i forhold til at gennemføre en erhvervsfaglig uddannelse. Aktørerne bestod både af forskere og fagfolk fra uddannelsesverdenen, der på seminariet fremkom med viden om de unge drenge og forslag til fastholdelsesindsatser. Denne viden er bl.a. beskrevet i hæftet: "Drenge i gråzonen – veje til at få udsatte drenge til at gennemføre en erhvervsuddannelse".

Projektet "Drenge i gråzonen" er iværksat og finansieret af Fastholdelseskaravanen og drejer sig om at afprøve 6 konkrete anbefalinger til fastholdelse af etniske minoritetsdrenge i erhvervsuddannelse. Anbefalingerne er: Fokuser på drengenes ressourcer, styrk det praksisnære, vær en positiv rollemodel, styrk den faglige identitet, styrk studiekompetencen samt brug positive fortællinger.

Projektet bliver gennemført som et forskningsbaseret udviklingsprojekt på en handelsskole og to tekniske skoler med Roskilde Universitet som projektleder. I fællesskab udvikler forskere og lærere en række pædagogiske eksperimenter, som bliver afprøvet i praksis, hvorefter erfaringerne bliver diskuteret og perspektiveret. Desuden gennemføres der interview med eleverne for at få indsigt i deres liv og uddannelseserfaringer.

Kompetenceudvikling af undervisere og vejledere

Læringsmiljøet på skolerne har naturligvis stor betydning for fastholdelse af frafaldstruede elever på produktionsskoler og erhvervsskoler. Både i forhold til at kompetenceafdække eleverne, men også så den pædagogiske undervisning tager udgangspunkt i de unges ressourcer og læringsstile.

Læringsmiljøet er i høj grad betinget af den enkelte faglæres kompetencer og af lærerteamets evne til at tilrettelægge undervisningen helhedsorienteret. Fastholdelseskarakanten har i perioden 2008-2012 i flere forskellige indsatser arbejdet med udvikling af de pædagogiske metoder i undervisningen på bl.a. erhvervsskoler, så undervisningen har kunnet favne elever med forskellige forudsætninger for at modtage læring – og med forskellige faglige udgangsforudsætninger.

Fastholdelseskarakanten har arbejdet med:

- Helhedsorienteret undervisning, hvor bl.a. den almene undervisning i dansk, matematik og naturfag tænkes ind i værkstedsundervisningen, og hvor lærerne arbejder i teams omkring elevernes læring.
- Ressourceorienteret undervisning og motivationspædagogik i praksis, hvor lærerne og vejlederne har fået redskaber til at møde tosprogede elever med et resourcesyn. Der er bl.a. udgivet en hæfteserie med præsentation af redskaber og eksempler på, hvordan underviserne kan forbedre elevernes faglige niveau, sociale trivsel og relationer.
- Læringsstile, hvor Fastholdelseskarakanten i samarbejde med eksperten i læringsstile Svend-Erik Schmidt har udarbejdet et hæfte med eksempler på, hvordan elever – og lærere – har forskellige præferencer for at lære på (se, høre, røre og gøre). Der er fokus på læring i et helhedsorienteret perspektiv. Læringsstile omfatter derfor også den fysiske indretning af læringsrummet, og der er bl.a. arbejdet med opbygning/indretning af fleksible læringsmiljøer i studie- og lektiecaféer. Faglærerne har fået undervisning i og konsulentstøtte til at omsætte den pædagogiske teori i konkret praksis, hvilket bl.a. har ført til fremstilling af læringsstilmateriale samt før-og-eftertests, der kan synliggøre elevernes læringsudbytte. Der er indenfor området studie- og lektiecaféer endvidere udgivet hæfter og udviklet kurser med præsentation af redskaber og eksempler på, hvordan lærere kan fremme lyst til læring og kompetenceudvikling for en målgruppe af unge med ringe motivation, der også har behov for ekstra støtte og sparring i et eller flere fag.
- Værkstedsbaseret undervisning, hvor faglærere på produktionsskoler og erhvervsskoler er blevet undervist i at lede et værksted. Lederskabet vedrører den pædagogiske tilrettelæggelse af undervisningen, men det omfatter også at få skabt ro i klassen og inklusion i det sociale fællesskab.

Samarbejdspartnerne nævner fortrinsvis værkstedsbaseret undervisning som en succesfuld indsats for Fastholdelskaravanen. Den værkstedsbaserede pædagogiske metode bygger på både læringsstile, motivationspædagogik og den helhedsorienterede didaktiske pædagogik. I værkstedsbaseret undervisning har faglærerne fået undervisning i og konsulentstøtte til at omsætte de pædagogiske teorier i konkret praksis i værkstedsundervisningen. Når samarbejdspartnerne peger på værkstedsbaseret undervisning, så understreger det blot behovet for, at teori og erfaringer bæres ud i skolerne med konsulentstøtte.

Aktørerne peger i interview sammenfattende på, at der på produktionsskoler og erhvervsskoler er et stort behov for at styrke faglærernes og vejledernes faglige kompetencer – det vedrører bl.a. at lærerne på erhvervsskolerne magter at omsætte realkompetencevurderingen til konkrete undervisningsaktiviteter for både fagfaglige og almenfaglige mål i deres fags kompetencemål. Det er interviewaktørernes vurdering, at tydelig pædagogisk ledelse og kompetenceudvikling af lærerne vil have stor fastholdelseeffekt på grundforløbene. Aktørerne anbefaler, at disse områder også prioriteres i årene fremover.

Aktørerne ønsker, at Fastholdelskaravanens indsatser i forhold til kompetenceudvikling af faglærere og vejleder også prioriteres fremadrettet. Flere udtrykker dog ønske om, at læringsstile, motivationspædagogik m.m. får mere sigte på særlige målgrupper af unge - ligesom flere ønsker mindre formidling gennem papir/hæfter og mere formidling gennem kurser, supervision osv. samt peger på en indsats, hvor materialer mv. kombineres med konsulentbistand.

Fastholdelskaravanens indsatser

Pædagogisk værkstedsledelse

Fastholdelskaravanen har i perioden 2008-2012 udbudt et kursus/forløb for faglærere på produktionsskoler og erhvervsskoler i pædagogisk værkstedsledelse. Gennem forløbet opnår faglærerne følgende kompetencer:

- Styrke lærernes evne til at være ledere og undervisere
- Større bevidsthed om egen kommunikation
- Øge lærerens refleksion over egen praksis, herunder øge lærernes kompetencer til at tilrettelægge undervisningen differentieret
- Værktøjer til at forebygge og håndtere konflikter
- Styrke lærerens evne til at håndtere elever med forskellige baggrunde på en anerkendende måde

Forløbet er kørt som et samarbejde mellem Fastholdelskaravanen og et privat konsulentfirma (Inteam). Forløbene er blevet tilrettelagt individuelt efter den enkelte skoles og læres behov, og mellem de fælles undervisningsdage har de eksterne konsulenter fulgt undervisningen og observeret den enkelte faglæres metoder. Igennem personlig supervision har underviserne fået anvisninger til, hvordan de kan arbejde med anerkendende metoder, styre undervisningen, forebygge og løse konflikter samt inddrage alle elever i undervisningen.

Forældre-/familiesamarbejdet

Det er anerkendt, at samarbejdet med forældre har betydning i forhold til at fastholde eleverne i uddannelse. Etniske minoritetsforældre har ofte andre traditioner og forudsætninger for at støtte op bag de unges uddannelsesforløb.

Fastholdelseskaravanen har i perioden 2008-2012 afholdt forældrekurser, forældrebesøg på erhvervsskoler og støttet produktionsskoler og erhvervsskoler til at afholde hjemmebesøg. Især hjemmebesøgene bliver fremhævet af interviewpersonerne som meget effektive, hvis de bliver afholdt tidligt og begrundet med en positiv anledning – dvs. ikke bekymringer, problemer eller konflikter.

Interviewpersoner og deltagere på netværksmøderne fremhæver, at samarbejdet med forældrene er ressourcekrævende og utraditionel, men også nødvendigt og effektivt. En generel erfaring er, at forældrene er meget imødekommende og interesserede i et samarbejde med skolerne, og at tidlig inddragelse af forældrene er med til at styrke gennemførelsesgraden.

Aktørerne peger på, at der i den kommende vejledningsindsats er behov for at flere unge med etnisk minoritetsbaggrund bliver afklaret og kvalificeret til en erhvervsuddannelse gennem forløb på produktionsskolerne. Produktionsskolerne har forholdsvis få unge med ikke-dansk baggrund (12 pct.), bl.a. fordi produktionsskolerne har et dårligt image blandt de unge og deres forældre. Et indsatsområde fremadrettet bør derfor være at få de unge og deres familier informeret om mulige fordele ved et indledende forløb på en produktionsskole.

Fastholdelseskaravanens indsatser

Hjemmebesøg

I samarbejde med en række skoler har Fastholdelseskaravanen støttet hjemmebesøg rettet mod forældre med etnisk minoritetsbaggrund. Formålet med hjemmebesøget er at orientere om skolen/uddannelsesforløbet og at skabe en personlig relation mellem vejlederne og forældrene. Det er vigtigt, at anledningen til hjemmebesøget begrundes i ønsket om at orientere forældrene og at etablere et konstruktivt samarbejde mellem forældre og skole.

Fastholdelseskaravanen og skolerne har udviklet en plan for hjemmebesøgene. Besøgene forberedes gennem evt. samtykke med eleven, kontakt til forældrene, relevant materiale, tolkebistand osv. Planlægningen omfatter også forberedelse af formålet med mødet – dvs. hvad vejlederen gerne vil tale med forældre om. Vejlederne har desuden fået rådgivning om, hvordan de skal møde forældrene og hvordan de skal håndtere kulturelle traditioner osv.

Når hjemmebesøget er afholdt, er der grundlagt en relation mellem skole og vejleder. Hvis der efterfølgende opstår behov for at inddrage forældrene, så er det nemt at følge besøget op. Erfaringen er desuden, at forældrene også selv i højere grad kontakter skolen, hvis de har spørgsmål eller bekymringer.

Det tværfaglige samarbejde

Der er ofte mange forskellige personer involveret i det forberedende arbejde med at vejlede og gøre unge parate til uddannelse. Der er imidlertid også behov for, at de tværfaglige indsatser fortsætter, mens den unge er i et uddannelsesforløb. Flere unge har personlige og sociale problemer - f.eks. kriminalitet, misbrug eller svært ved at strukturere et hverdagsliv med skole. Andre unge har (også) psykiske lidelser eller handicap. Problemstillinger som en produktions-skole eller erhvervsskole ikke kan løse uden tæt samarbejde med en række sundhedsfaglige aktører og/eller socialfaglige aktører i kommunen osv.

Udsagn fra interviewpersoner fra skolerne antyder, at det er svært for skolerne at få etableret et samarbejde med f.eks. kommunerne, hvis en ung får behov for hjælp til f.eks. bolig, psykolog eller misbrugsbehandling. De gør opmærksom på, at det kan være svært at opfylde målsætningen om, at 95 pct. af en ungdomsårgang skal have en ungdomsuddannelse, hvis ikke den uddannelsesfaglige indsats suppleres af nødvendige social- og sundhedsfaglige tilbud.

Aktørerne peger på, at der allerede er mange aktører involveret i de udsatte unges liv – også på skolerne, hvor mentor, fastholdelseskoordinator, coach osv. kan være engageret. Aktørerne efterlyser således ikke samarbejdsmodeller med nye aktører, men i højere grad eksempler på modeller, hvor der er skabt enhed og koordinering mellem de forskellige aktører og tilbud

Fastholdelseskarakavanen har i samarbejde med 15 samarbejdspartnere landet over iværksat et tværfagligt samarbejde mellem UU, skoler og jobcentre. Fastholdelseskarakavanen har også medvirket til at afprøve den såkaldte ”uddannelsesnav” som symbol på et hjul, der ruller hen af en vej. Navet i hjulet er den unge, og undervejs er der en række faktorer og aktører, der kan spille en rolle i de unges forløb.

Aktørerne efterspørger, at fastholdelsesindsatsen i højere grad bygger på tværfaglige indsatser, og at der fortsat eksperimenteres med modeller, der inddrager relevante samarbejdspartnere i indsatsen. Indsatsen med uddannelsesnav har været relevant og skabt vigtige resultater. Der efterlyses også modeller for mere uddybende samarbejdsrelationer mellem de sociale myndigheder i kommunerne (både børne-/familieafdelingerne og handicap/psykiatri, ydelse osv.) – f.eks. i lighed med ”Reboot”-samarbejdet i Fredericia og Middelfart Kommune.

Enkelte aktører formulerer forslag om, at udvikle tovholdermodeller forankret på skolerne, hvor f.eks. en coach/mentor også varetager samarbejdet med UU, jobcentret og andre myndigheder. De vægter samtidig, at der er behov for at samle mange af de sociale støttefunktioner i skoleregi i færre voksenrelationer (én funktion), som kan støtte den unge og varetage koordinerende funktioner (som Fastholdelseskarakavanens fastholdelseskoordinatorer).

Fastholdelseskaravanen har også medvirket til videreudvikling af den såkaldte Garantiskole. Garantiskolen er et samarbejde mellem alle ungdomsuddannelserne samt UU og Jobcentret. Garantiskolen sikrer, at hvis en ung person vurderes at være frafaldstruet sættes en indsats i gang med det samme, der hjælper den unge med at finde sig til rette på en ny uddannelse. Det betyder, at den unge kan gå direkte over til den nye uddannelse. Hensigten er at undgå fragmenterede uddannelsesforløb og skabe rammer for en sammenhængende vej gennem uddannelsessystemet. Modeller som garantiskolen er eksemplariske og ønskes videreført og udviklet i fastholdelsesindsatsen i årene fremover.

Traditionelle uddannelsesveje er ikke altid attraktive eller velegnede for unge, der ikke er uddannelsesmotiverede eller parate. Fastholdelseskaravanen har udviklet tværinstitutionelle forløb i samarbejde mellem produktionsskoler og erhvervsskoler. Der er f.eks. gennemført et iværksætterforløb, hvor de unge både havde vekselforløb på produktionsskolen og den lokale erhvervsskole. Iværksætterforløbet er et eksempel på, at nye forløb og skolesamarbejde kan betyde, at unge bliver motiveret til at starte en erhvervsfaglig grunduddannelse.

Fastholdelseskaravanens indsatser

Mentorsamarbejdet i Kolding Kommune

Frafaldstruede unge kan have mange forskellige støtte- og rådgivningspersoner. Det kan være mentorer fra jobcentret, støtte-/kontaktpersoner over serviceloven og mentorer under Ungdommens Uddannelsesvejledning. På skolerne kan der også være tilknyttet flere personer til den unge – f.eks. mentorer, ”ung-til-ung”-støtte, coach, vejledere m.m.

For frafaldstruede elever kan der være brug for at samle de mange relationer til færre relationer, som til gengæld er mere uddybende og støttende. I Kolding Kommune har Fastholdelseskaravanen initieret, at UU, skolerne og jobcentret har samlet de mange rådgivere og støttefunktioner i én mentorfunktion.

Samarbejdspartnerne bidrager alle økonomisk til ordningen, fordi de hver især kan spare midler til egne mentorordninger.

Uddannelsesnav

Et uddannelsesnav er en vifte af aktører og tilbud i et lokalområde, der samarbejder om at fastholde unge i uddannelse. Gennem samarbejdet bliver aktørerne synlige og deres tilbud kan koordineres – f.eks. udspringer den fælles mentorordning i Kolding fra samarbejdet i uddannelsesnavet.

Samarbejdet i de 13 uddannelsesnav er designet forskelligt efter lokale behov. Der er bl.a. fokus på at styrke det lokale samarbejde gennem møder, rutiner og kendskab til hinanden. Derudover har der været afholdt fælles temadage eller kursusdage, hvor aktører får fælles kompetencer.

Vejledningsindsatsen

Fastholdelseskaravanen har iværksat forskellige tiltag i forhold til at styrke den vejledningsfaglige indsats rettet mod unge med etnisk minoritetsbaggrund. De

har udgivet et dialogværktøj om job, uddannelse og medborgerskab (JUMP) og kvalificeret de vejledningsfaglige metoder (bl.a. gennem kurser i kognitive vejledningsmetoder og materiale om ressourcorienteret vejledning). Fastholdelseskarakanten står også bag portalen guiden til praktikplads, hvor unge kan få gode råd til praktikpladssøgning (jf. næste afsnit).

Aktørerne har overfor LG Insight fremhævet forløbene ”intensive vejledningsforløb”. Konceptet er udviklet af Fastholdelseskarakanten i samarbejde med UU-centrene. Konceptet består både af et uddannelsesforløb for de frontmedarbejdere, som skal gennemføre de intensive vejledningsforløb, og af forskellige forløbspakker med forslag til faglige elementer og vejledningsmetoder. Der er således ikke tale om færdige pakker, men om et koncept for vejledningsforløb for unge (med etnisk minoritetsbaggrund) i alderen 15-25 år.

Fastholdelseskarakantens indsatser

Intensive vejledningsforløb

Projektet er en videreudvikling af fire pilotprojekter i Kolding i 2009-2010, som Fastholdelseskarakanten har gennemført. De intensive vejledningsforløb er gennemført i samarbejde med Kolding Ungdomsskole, UU Vestegnen, UU Aarhus og UU Odense.

Vejledningsforløbene gennemføres af lokale vejledere, lærere og pædagoger fra f.eks. UU-centre, ungdomsskoler, produktionsskoler og andre uddannelses- eller vejledningsinstitutioner. Vejledningsforløbene består af en lang række værktøjer og metoder, der tages i brug for at motivere, afklare og støtte de unge i at træffe et realistisk uddannelsesvalg ud fra deres interesser og faglige niveau.

Eksempler på værktøjer er:

- Fortællerværksted – hvor den unge opnår anerkendelse ved at fortælle sin egen historie
- Supervision af vejledere
- Individuelle vejledningssamtaler om den unges faglige, sociale og personlige udfordringer i forhold til fremtidige uddannelsesmuligheder.
- Gruppevejledning
- Udarbejdelse af individuelle handlingsplaner
- Ressourcekort for at øge den unges positive selvopfattelse
- Brug af spørgerammen: ”fordele/ulemper” for at påvirke uhensigtsmæssig adfærd.

Et intensivt vejledningsforløb kan vare i kortere eller længere tid, typisk fra et par uger og op til seks uger. I længerevarende forløb kan der desuden indgå praktik. Normalt indeholder forløbene en række forskellige aktiviteter, der sammen skal afklare de unge om egne interesser og muligheder samt udvikle deres valgkompetence.

Intensive vejledningsforløb kan også variere i indhold. Et af målene med projektet er at udvikle et koncept eller en manual, som frontmedarbejderne kan bruge i tilrettelæggelsen og gennemførelsen af intensive vejledningsforløb, så forløbet bliver tilpasset lokale forhold og vilkår. Manualen vil indeholde et antal værktøjer, der er velegnede til vejledningsforløbene. Manualen omfatter også eksempler på forløb, der passer til bestemte ungeprofiler.

Praktikpladssøgning

I marts 2012 var godt 9.800 unge praktikpladssøgende, heraf 16 pct. unge med ikke-dansk baggrund⁷. Mange unge bremses i deres uddannelsesforløb på erhvervsskolerne, fordi de ikke kan finde en praktikplads – enten fordi udbuddet af pladser er ringe og/eller på grund af de unges søgning. Manglen på praktikpladser er en væsentlig årsag til at flere unge må droppe et uddannelsesforløb.

Fastholdelskaravanen har gennemført en række indsatser med henblik på at støtte de unge i deres praktikpladssøgning. Fastholdelskaravanen har etableret et landsdækkende guidekorps af virksomhedsrepræsentanter fra forskellige (typer af) virksomheder. Guiderne informerer bl.a. elever, som skal påbegynde praktik om krav, muligheder og arbejdspladskultur i forbindelse med praktikpladssøgning og praktik. Der har været afholdt temadage med praktikfokus på erhvervsskoler. På programmet har bl.a. været oplæg fra virksomhedsguider, der fortæller om virksomhedernes forventninger og krav. Metoder som ”karrierevæg” og video-præsentation af de unge har også været anvendt.

Fastholdelskaravanen har også afholdt kurser for praktikpladskonsulenter. På kurset fik praktikpladskonsulenterne bl.a. indblik i, hvordan elevernes kulturelle baggrunde kan have betydning for praktikpladssøgningen.

Der er udarbejdet en guide til praktikpladssøgning – både en lærermanual og en elektronisk portal (www.gtulp.dk⁸), hvor unge kan få tips og støtte i deres praktikplads-søgning. På portalen ligger en række videoklip, som er informative og formidlingsvenlige i forhold til unge, der ikke søger skriftlig information, samt værktøjer til udarbejdelse af praktikpladsansøgning (både skriftlige ansøgninger og personligt fremmøde på virksomheden).

I årene fremover vil der fortsat være brug for indsatser, som styrker de unges praktikpladssøgning og styrker de unges syn på egne muligheder for at opnå en praktikpladsaftale. Samarbejdspartnerne efterlyser, at fastholdelsesindsatsen også fremover vil kvalificere de unges søgeadfærd samt øge fokus på barrierer i virksomhedernes kultur – f.eks. virksomhedernes rekrutteringstraditioner, fordomme, holdninger til grupper af unge osv.

⁷ Praktikpladssøgende elever i alt (brutto), Ministeriet for Børn og Undervisning. Unge med ikke-dansk baggrund udgør ca. 12 pct. af unge på de erhvervsfaglige grundforløb

⁸ På 2 år har 75.000 besøgt portalen www.gtulp.dk, hvoraf 70 pct. har været unikke brugere